

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИЩОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У контексті Болонського процесу здійснюється активний пошук оптимальної відповідності між традиціями і модернізацією вищої школи. Для України інтеграція в європейський освітній простір не є самоціллю. Вона покликана вирішити різні завдання з позицій нової парадигми освіти.

Відсутність матеріальної зацікавленості в інноваційній діяльності, роз'єднаність вузівських колективів, відсутність співпраці в інноваційних процесах, консерватизм частини викладацького складу, їх небажання міняти звичні форми і методи діяльності гальмують розвиток інноваційних процесів. Вищі навчальні заклади, на наш погляд, надмірно спеціалізовані і відірвані від процесів, що відбуваються в матеріальній і духовній сфері, свідченням чого є певна загальна незадоволеність випускників вищої школи і замовників освітніх послуг якістю професійної підготовки.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вирішення наведених суперечностей в освіті, пов'язаних із інноваційними процесами. Метою статті є аналіз сутності й особливостей розвитку інноваційних процесів у вищій школі, видів інновацій, характеристика інноваційної діяльності викладача вищої школи.

Незважаючи на те, що цій темі присвячено безліч наукових досліджень, поняття “новація”, “нововведення”, “інновація”, “інноваційна діяльність” не мають однозначного розуміння в сучасній педагогічній свідомості.

Деякі автори розрізняють поняття “новація”, “нововведення”, “інновація”, інші вважають їх синонімами або пропонують інші тлумачення. Ґрунтовний аналіз розбіжностей у тлумаченні цих понять зробила І. М. Дичківська [3, с. 23]. Ми поділяємо думки авторів, які розрізняють поняття “новація” і “нововведення”. Під педагогічними новаціями розуміють ідею, метод, засіб, технологію або систему. Нововведенням позначають процес упровадження й освоєння цієї новації. У контексті педагогічної інноватики під інноваціями розуміють нововведення – цілеспрямовані зміни, які вносять до освіти нові елементи, що є підґрунтям до переходу освіти з одного стану в інший.

Інноваційний процес містить три складники, а саме: *створення, освоєння, застосування нововведень*. Це діяльнісно-управлінська категорія, яка констатує, що змінювати, як змінювати, хто має робити зміни, для чого проводити зміни і як визначити їх оптимальність та ефективність. Можна виділити такі критерії інновацій: діяльнісний та системний характер, ефективність, причому ключовим критерієм є *ефективність*. Будь-яка інновація покликана забезпечити ефективність освітнього процесу. Це дає підстави припустити, що інноваційний освітній процес – це освітній процес, у межах якого здійснюється мінімально необхідна сукупність інновацій, що дає змогу значно підвищити його ефективність [2, с. 87].

У галузі вищої освіти можна виділити такі види інновацій, які є необхідною умовою для конкурентоспроможності вищих навчальних закладів:

- інновації в змісті вищої освіти;
- інновації в педагогічному процесі;
- інновації в організаційних структурах вищої освіти;
- інновації в діяльності та відносинах між викладачами і студентами;
- інновації у сфері освітніх послуг, розвиток співпраці зі соціальними партнерами, замовниками кадрів;
- інновації в галузі міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів.

Інноваційний освітній процес доцільно розглядати як систему інтегрованих інтенсивних технологій навчання, заснованих на сучасних досягненнях науки (психології, педагогіки, інформатики, лінгвістики та ін.) й спрямованих на формування та розвиток професійно зорієнтованих компетенцій випускника вищого навчального закладу [2, с. 88].

Система таких технологій може бути сформована за допомогою створення спеціальних методичних, дидактичних засобів навчання на основі інтеграції різнотипних систем організації засвоєння знань студентами, поєднанні загальнодидактичних і специфічних принципів, використання інформаційних технологій і комп'ютерної техніки.

Безумовно, інноваційні освітні процеси потребують спеціальної підготовки кадрів: викладачів, керівників, методистів, компетентних у сфері педагогічних інновацій. Тому, будучи складним і багатоплановим феноменом, інноваційний освітній процес передбачає інноваційну педагогічну діяльність, орієнтовану на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, отримання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. Продуктами інноваційної педагогічної діяльності є нововведення, що позитивно змінюють систему освіти.

Інноваційна діяльність є діяльністю всіх учасників інноваційного процесу як єдиної колективної системи отримання, накопичення і використання нових знань, а також використання нових технологій, заснованих на таких знаннях. Ефективність інноваційної діяльності більшою мірою залежить від того, як і яким чином взаємодіють один із одним усі учасники цього процесу. Система відносин, що виникають в інноваційній освітній діяльності, спрямована на становлення суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентом. Така система докорінно змінює відносини "викладач-студент", перетворюючи їх на партнерів, які відповідають за результати своєї праці [4, с. 122].

Як цілісне особистісне новоутворення, готовність викладача вищої школи до інноваційної діяльності виявляє спрямованість особистості, свідомість, стиль мислення, громадянську та професійну позицію. Відповідно до основних потенціалів особистості, складовими професійно педагогічної готовності викладача є *мотиваційний, операційний, креативний, рефлексивний компоненти*. Здійснення інноваційної діяльності передбачає системне відпрацювання цих компонентів [1, с. 259-260].

Окрім цього, слід ураховувати, що майстерність викладача виявляється через творчість і, у свою чергу, сприяє реалізації творчих замислів і знахідок.

Інноваційною діяльністю займається багато творчих педагогів. І. М. Дичківська виокремлює три групи:

- *педагоги-винахідники*, які приходять до нового в результаті власних пошуків;
- *педагоги-модернізатори*, що вдосконалюють і по-новому використовують елементи створення систем задля позитивного результату;
- *педагоги-майстри*, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи та методи [3, с. 28].

Педагогічна творчість – це завжди співтворчість. Залучення студентів у процес оволодіння інтегрованим навчальним матеріалом здійснюється за допомогою певних засобів: комплексні проблемні питання, комплексні пізнавальні завдання індуктивного та дедуктивного характеру, професійні ситуації різного змісту (на відміну від комплексного пізнавального завдання, проблема якого виводиться зі змісту навчальних предметів, професійна ситуація задається як цілком реальна подія), практичні ситуації для соціально-психологічного тренінгу (наприклад, для набуття студентами досвіду ділових відносин, характерних для юридичної діяльності, формування культури спілкування), вправи для відпрацювання певного комплексу досить складних дій. Правильне застосування принципу інтеграції сприяє формуванню у студентів умінь навчально-творчої діяльності, розвитку індивідуально-творчого потенціалу особистості в процесі навчання [5, с. 118-119].

Важливою ознакою інноваційного процесу є формування умов конкуренції при навчанні: участь студентів у конкурсах, олімпіадах, академічних обмінах. Практичні навички і вміння працювати у складі команди з фахівцями різних галузей знань також є необхідними атрибутами інноваційної освіти.

Розглядаючи питання розвитку інноваційних освітніх процесів, активно використовують термін "*інноваційне навчання*". Йдеться про навчання, яке ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості. Для оптимізації розвитку інноваційних процесів необхідно створити модель інноваційного навчання в руслі гуманізації вищої освіти з урахуванням компетентнісного підходу.

Оскільки основне русло модернізації вищої школи проходить через інноваційну діяльність викладацького колективу, найголовніше і найскладніше завдання – забезпечення розвитку пізнавального, морального, творчого, комунікативного, естетичного потенціалів особистості викладача.

Отже, інноваційні процеси розвиваються на різних рівнях системи вищої освіти і стосуються різних компонентів освітнього процесу. Слід наголосити на необхідності створення педагогічних умов (наявні умови можуть сприяти або перешкоджати інноваційному процесу), що забезпечують розвиток інноваційних освітніх процесів у вищій школі.

Список використаної літератури

1. Гурье Л. И. Инновации в последипломном образовании преподавателей вузов: опыт стран СНГ / Л. И. Гурье, Л. Л. Маркина // Инновационные технологии – стратегия развития России : наука, образование, производство : тезисы докладов Всерос. науч.-практ. конф. 26-27 марта 2009 г. – Набережные Челны : Изд-во Кам. гос. инж.-экон. академии, 2009. – С. 259-263.
2. Гурье Л. И. Последипломное образование преподавателей вуза в условиях инновационных процессов / Л. И. Гурье. – Казань : Школа, 2008. – 224 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука України : шляхи модернізації. (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
5. Маркіна Л. Л. Дидактичні основи розвитку творчої особистості студентів / Л. Л. Маркіна // Наукові записки : зб. наук. статей Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – С. 114-120.

Віктор Федоренко

ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Поняттям “інновація” позначають нововведення, новизну, зміну, введення нового. Стосовно педагогічного процесу, інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня, вихованця. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів [1, с. 124].

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується відходом від тоталітарної уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання.

Важливим елементом загальної культури педагога, яка втілює у собі знання, навички та індивідуальні риси його особистості є його педагогічний досвід. Він розвивається, збагачується протягом усієї діяльності педагога що зумовлено постійними змінами у практичній педагогічній діяльності, освітніх надбаннях педагога.

Педагогічний досвід – це сукупність знань, умінь і навичок, способів здійснення творчої педагогічної діяльності, емоційно-ціннісних ставлень, здобутих у процесі практичної навчально-виховної роботи. Педагогічний досвід може бути масовим і передовим. Передовий педагогічний досвід формується на основі масового, завдяки оволодінню об’єктивними педагогічними закономірностями.

Передовий педагогічний досвід – це діяльність педагога, яка забезпечує стійку ефективність навчально-виховного процесу шляхом використання оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання, нових систем навчання і виховання або вже відомих форм, методів, прийомів, засобів роботи на основі їх удосконалення [3, с. 455-456].

Із метою вдосконалення професійної майстерності молодих вчителів та впровадження передового досвіду педагога у відповідності з планами підвищення кваліфікації